

Hand-out De vertrouwenspersoon in het onderwijs

Wat biedt de vijfdaagse Basisopleiding Vertrouwenspersoon?

Werk je in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo, hbo of wetenschappelijk onderwijs? En word je vertrouwenspersoon voor medewerkers, leerlingen, studenten of ouders?

Dan is de kern van het vak hetzelfde als in andere organisaties: luisteren, opvangen, ondersteunen, doorverwijzen, signaleren, adviseren en informeren. Maar de onderwijscontext brengt extra vragen met zich mee rond minderjarigheid, ouders, klachtenroutes, de meldcode, de vertrouwensinspecteur en wettelijke meldplichten.

Onze basisopleiding leert je het vak én geeft je het professionele kader om die vertaalslag naar jouw eigen onderwijsorganisatie zorgvuldig te maken.

Wat is anders in het onderwijs?

1. Je kunt met verschillende doelgroepen werken

In veel organisaties richt de vertrouwenspersoon zich vooral op medewerkers. In het onderwijs kun je er, afhankelijk van jouw functieomschrijving, ook zijn voor:

- leerlingen;
- studenten;
- ouders of verzorgers;
- stagiairs;
- vrijwilligers;
- en medewerkers.

Dat betekent dat je steeds eerst moet weten:

Voor wie ben ik vertrouwenspersoon en voor welke onderwerpen kunnen zij bij mij terecht?

Een vertrouwenspersoon voor medewerkers heeft niet automatisch dezelfde taak als een vertrouwenspersoon voor leerlingen en ouders. Ook de routes en verantwoordelijkheden kunnen verschillen.

Jouw vertaalslag

Breng binnen jouw organisatie in kaart:

- voor welke doelgroepen je werkt;
- welke onderwerpen binnen jouw functie vallen;
- welke klachten of vragen buiten jouw functie vallen;
- en vanuit welke regeling of functieomschrijving je handelt.

2. Je werkt met verschillende soorten veiligheid

Binnen een onderwijsorganisatie bestaan verschillende veiligheidscontexten naast elkaar.

Bij medewerkers gaat het onder meer om:

- ongewenste omgangsvormen;
- integriteitskwesties;
- arbeidsconflicten;
- functioneren;
- werkdruk;
- en arbeidsrechtelijke verhoudingen.

Bij leerlingen en studenten gaat het onder meer om:

- pesten en buitensluiten;
- fysieke en psychische veiligheid;
- discriminatie;
- seksuele veiligheid;
- machtsmisbruik;
- online gedrag;
- bejegening door docenten;
- en veiligheid binnen de leeromgeving.

Niet ieder onderwerp hoort bij dezelfde route.

Jouw vertaalslag

Stel steeds vast:

- gaat het om een medewerker in een arbeidsrelatie?
- gaat het om een leerling of student in een onderwijs- en afhankelijkheidsrelatie?
- gaat het om ongewenste omgangsvormen?
- gaat het om een klacht over onderwijs, beoordeling of pedagogisch handelen?
- gaat het om kindveiligheid?
- of gaat het om een mogelijk strafbaar feit?

Die afbakening bepaalt welke ondersteuning en welke route passend zijn.

3. Minderjarigheid en de positie van ouders spelen een rol

Bij minderjarige leerlingen moet je rekening houden met:

- leeftijd en ontwikkelingsniveau;
- afhankelijkheid van school en volwassenen;
- de mogelijkheid om gevolgen te overzien;
- veiligheid thuis en op school;
- en de positie van ouders of verzorgers.

Er geldt geen eenvoudige regel dat ouders altijd moeten worden geïnformeerd. Dat kan in sommige situaties nodig zijn, maar in andere situaties juist onveilig of onzorgvuldig zijn.

Ook de regel dat ouders nooit zonder toestemming mogen worden betrokken, is te absoluut.

Jouw vertaalslag

Je leert zorgvuldig wegen:

- wat de leerling zelf wil;
- hoe oud en zelfstandig de leerling is;
- welke veiligheidsrisico's spelen;
- welke ondersteuning nodig is;
- of ouders veilig en helpend kunnen worden betrokken;
- en of er een wettelijke verplichting geldt.

Wat helpt?

Leg vertrouwelijkheid begrijpelijk uit en beloof geen absolute geheimhouding:

“Wat je mij vertelt, behandel ik in beginsel vertrouwelijk. Er kunnen uitzonderlijke situaties zijn waarin ik iets moet delen, bijvoorbeeld wanneer de wet dat verplicht of wanneer iemand ernstig gevaar loopt.”

4. Vertrouwelijkheid kent in het onderwijs een belangrijke wettelijke grens

Bij een mogelijk seksueel misdrijf binnen een specifieke onderwijsrelatie geldt een wettelijke meldplicht.

Daarvan kan sprake zijn wanneer:

- de mogelijke pleger een met taken belast persoon van de school of instelling is;
- en het mogelijke slachtoffer een minderjarige leerling of student van die school of instelling is.

Iedere medewerker die hiermee bekend raakt, moet dit onverwijld melden bij het bevoegd gezag of schoolbestuur. Dat geldt ook voor de interne vertrouwenspersoon.

Het bevoegd gezag moet vervolgens overleggen met de vertrouwensinspecteur. Bij een redelijk vermoeden moet het bevoegd gezag aangifte doen.

Wat vraagt dit van jou?

- beloof vooraf geen absolute geheimhouding;
- onderzoek niet zelf of het verhaal waar is;
- verzamel geen bewijs;
- benader de mogelijke pleger niet;
- wacht niet af of meer meldingen volgen;
- en meld rechtstreeks en zonder onnodige vertraging bij het bevoegd gezag.

Niet iedere situatie die als seksuele intimidatie wordt ervaren, valt automatisch onder deze meldplicht. Bij serieuze twijfel moet snel deskundig advies worden ingewonnen.

5. De vertrouwensinspecteur is een bijzondere onderwijsroute

De vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs bestaat alleen binnen de onderwijscontext.

De vertrouwensinspecteur kan worden geraadpleegd bij ernstige problemen rond:

- seksuele intimidatie en seksueel misbruik;
- psychisch en fysiek geweld;
- pesten;
- discriminatie;
- en radicalisering.

De vertrouwensinspecteur:

- luistert;
- informeert;
- adviseert over mogelijke routes;
- maar behandelt geen klacht;
- en doet geen waarheidsvinding.

Jouw vertaalslag

Je moet weten:

- wanneer jij of een betrokkene vrijwillig advies kan vragen;
- wanneer jij rechtstreeks moet melden bij het bevoegd gezag;
- wanneer het bevoegd gezag verplicht moet overleggen;
- en wie binnen jouw organisatie contact onderhoudt met de vertrouwensinspecteur.

6. Onderwijs kent verschillende klachten- en meldroutes

Binnen onderwijsorganisaties kunnen verschillende procedures naast elkaar bestaan:

- de klachtenregeling;
- het sociale veiligheidsbeleid;
- de anti-pestroute;
- de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- de integriteits- of klokkenluidersregeling;
- de route via het bevoegd gezag;
- de vertrouwensinspecteur;
- een klachtencommissie;

- een examencommissie;
- een college van beroep;
- of een ombudsfunctionaris.

Niet iedere klacht hoort inhoudelijk bij de vertrouwenspersoon.

Een ouder kan bijvoorbeeld willen dat jij een docent ter verantwoording roept. Een student kan vragen of jij een beoordeling terugdraait. Een leerling kan willen dat jij onderzoek doet.

Jouw vertaalslag

Stel steeds de vraag:

Is dit een vraag om vertrouwelijke opvang en begeleiding, of vraagt deze persoon om klachtbehandeling, onderzoek, bemiddeling of besluitvorming?

De vertrouwenspersoon ondersteunt bij het verhelderen van de vraag en het kiezen van een route, maar neemt de klacht of procedure niet over.

Wat helpt?

Ken de klachtenregeling en weet:

- waar iemand een klacht kan indienen;
- wie de klacht behandelt;
- welke route informeel en welke formeel is;
- en welke ondersteuning tijdens die route beschikbaar is.

7. De meldcode is een andere route dan de vertrouwensfunctie

Scholen en onderwijsinstellingen moeten een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling hebben.

De vertrouwenspersoon kan in gesprekken signalen horen over:

- geweld thuis;
- verwaarlozing;
- seksueel geweld buiten school;
- eengerelateerd geweld;
- partnergeweld;
- of andere bedreigingen van een leerling.

Dat betekent niet automatisch dat de vertrouwenspersoon zelf verantwoordelijk is voor het volledige meldcodeproces.

Jouw vertaalslag

Zoek binnen jouw organisatie uit:

- wie de aandachtsfunctionaris is;
- wie de stappen van de meldcode uitvoert;
- welke rol de vertrouwenspersoon daarin heeft;
- wanneer Veilig Thuis wordt geraadpleegd;
- en wie uiteindelijk beslist over een melding.

Wat helpt?

Houd de verschillende routes duidelijk uit elkaar:

- opvang door de vertrouwenspersoon;
- de meldcode;
- de klachtenregeling;
- de anti-pestroute;
- en de wettelijke meldplicht bij een mogelijk seksueel misdrijf.

8. Functies worden in het onderwijs vaak gecombineerd

Binnen scholen vervult één persoon soms meerdere functies, bijvoorbeeld:

- vertrouwenspersoon;
- anti-pestcoördinator;
- aanspreekpunt pesten;
- intern begeleider;
- zorgcoördinator;
- aandachtsfunctionaris;
- klachtenfunctionaris;
- of HR-professional.

Dat kan praktisch zijn, maar leidt ook gemakkelijk tot rolverwarring.

De verschillende functies kunnen andere taken, bevoegdheden en verwachtingen over vertrouwelijkheid hebben.

Jouw vertaalslag

Maak voor jezelf en voor anderen duidelijk:

- vanuit welke rol je wordt aangesproken;
- welke taak bij die rol hoort;
- welke informatie je wel en niet mag gebruiken;
- wanneer je van rol zou moeten wisselen;
- en wanneer je juist moet doorverwijzen naar een ander.

Wat helpt?

Benoem de rol vooraf:

“Je spreekt mij nu als vertrouwenspersoon. In die rol luister ik vertrouwelijk en help ik je jouw mogelijkheden te verkennen. Ik behandel de klacht niet en beslis niet over maatregelen.”

Wanneer functies botsen, is het vaak zorgvuldiger om een andere functionaris in te schakelen.

9. Je hebt een onderwijsgerichte sociale kaart nodig

De mogelijke routes zijn in het onderwijs vaak uitgebreider dan in andere organisaties.

Denk aan:

- mentor;
- intern begeleider;
- leerlingbegeleider;
- studieloopbaanbegeleider;
- zorgcoördinator;
- aandachtsfunctionaris;
- anti-pestcoördinator;
- schoolmaatschappelijk werk;
- jeugdarts of jeugdverpleegkundige;
- orthopedagoog of schoolpsycholoog;
- klachtencommissie;
- examencommissie;

- ombudsfunctionaris;
- bevoegd gezag;
- vertrouwensinspecteur;
- Veilig Thuis;
- Centrum Seksueel Geweld;
- bedrijfsarts;
- vakbond;
- of juridisch adviseur.

Jouw vertaalslag

Maak niet alleen een lijst met namen, maar leg per route vast:

- voor welke vraag deze route bedoeld is;
- welke vertrouwelijkheid geldt;
- welke informatie moet worden gedeeld;
- of de ontvanger een eigen handelings- of meldplicht heeft;
- wat de betrokkene kan verwachten;
- en wie daarna de verantwoordelijkheid draagt.

Wat helpt?

Een actuele en goed toegankelijke sociale kaart helpt je om niet algemeen, maar gericht en warm door te verwijzen.

Wat biedt onze basisopleiding jou?

De opleiding geeft je het professionele fundament om ook binnen het onderwijs zorgvuldig te handelen.

Je leert:

- jouw rol en mandaat helder uitleggen;
- geen toezeggingen te doen die je niet kunt waarmaken;
- complexe verhalen te ontrafelen;
- onderscheid te maken tussen opvang, klachtbehandeling, onderzoek en bemiddeling;
- wettelijke en professionele grenzen van vertrouwelijkheid herkennen;

- niet zelf aan waarheidsvinding te doen;
- zorgvuldig door te verwijzen;
- signalen en patronen rolzuiver te benoemen;
- en samen te werken zonder verantwoordelijkheden over te nemen.

Daarnaast ontvang je onderwijsgerichte handvatten om binnen jouw eigen organisatie te onderzoeken:

- voor wie je vertrouwenspersoon bent;
- welke klachten- en meldroutes gelden;
- wie het bevoegd gezag vertegenwoordigt;
- welke rol de vertrouwensinspecteur heeft;
- hoe de meldcode is georganiseerd;
- en welke functies mogelijk botsen met jouw vertrouwensrol.

Wat moet jij binnen jouw organisatie nog uitzoeken?

Onderwijsorganisaties verschillen sterk. Daarom kan geen enkele basisopleiding iedere interne regeling of taakverdeling volledig voorschrijven.

Na de opleiding kun je gericht onderzoeken:

- welke doelgroepen onder jouw functie vallen;
- welke onderwerpen binnen en buiten jouw mandaat vallen;
- welke klachtenregeling geldt;
- welke meld- en veiligheidsroutes beschikbaar zijn;
- hoe vertrouwelijkheid in beleid is vastgelegd;
- hoe de route naar het bevoegd gezag is geregeld;
- wie de aandachtsfunctionaris is;
- wanneer de vertrouwensinspecteur wordt geraadpleegd;
- en hoe opvang van melders en beschuldigen is georganiseerd.

De opleiding geeft je dus niet alleen kennis, maar ook de vragen, taal en professionele afwegingskaders om jouw functie zorgvuldig vorm te geven.

Past deze opleiding bij jou?

Deze opleiding past bij jou wanneer je:

- vertrouwenspersoon wordt binnen een onderwijsorganisatie;
- werkt voor medewerkers, leerlingen, studenten of ouders;
- duidelijkheid wilt over jouw rol en de grenzen daarvan;
- wilt leren omgaan met de bijzondere onderwijsroutes;
- complexe gesprekken veilig en zorgvuldig wilt leren voeren;
- en de vertaalslag naar jouw eigen school of instelling professioneel wilt maken.

De kern

De basisopleiding leert je het vak van vertrouwenspersoon. De onderwijsgerichte handreikingen helpen je om dat vak zorgvuldig te vertalen naar de doelgroepen, regelingen en verantwoordelijkheden van jouw eigen onderwijsorganisatie.

Na de opleiding kun je zeggen:

Ik weet welke verschillen de onderwijscontext met zich meebrengt, welke vragen ik binnen mijn organisatie moet stellen en hoe ik mijn rol zorgvuldig en rolzuiver kan vervullen.

© VAN OSS & PARTNERS

Opleiding Vertrouwenspersoon

www.opleidingvertrouwenspersoon.nl